

Yhteiskuntaoppi 30.3.2021

Lopulliset hyvän vastauksen piirteet 18.5.2021

Yhteiskuntaopin näkövammaisten korvaavan kokeen hyvän vastauksen piirteet löytyvät erillisenä tiedostona Hyvän vastauksen piirteet -osiosta lautakunnan verkkosivuilta.

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 3) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ilmenevät perusteet, joiden mukaan koesuorituksen lopullinen arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksesta saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Lopulliset hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaa tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastausvaihtoehtoja tai hyväksytyyn vastauksen kaikkia hyväksytyjä yksityiskohtia. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat arvostelumerkinnot katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne tai niiden puuttuminen näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Yhteiskuntaopin kokeessa keskeisinä arvioinnin perusteina ovat opetussuunnitelmien mukaisten sisältöjen, ajattelutapojen ja taitojen hallinta sekä yhteiskuntaopin keskeisten käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena on myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä kuvaavaa informaatiota, tehdä näistä ilmiöistä itsenäisiä päätelmiä, vertailla niitä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös esitystapaan, vastauksen tehtävänannon mukaisuuteen, rajaukseen ja argumentaation selkeyteen.

Vastauksista tulee käydä ilmi, että kokelas ymmärtää yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan historiallisesti kerrostuneena ja muotoutuneena kokonaisuutena. Hän tuntee suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen, poliittisen, taloudellisen ja oikeudellisen rakenteen sekä niihin liittyvät keskeiset teoriat ja käsitteet. Lisäksi hän osaa liittää tarkasteltavat ilmiöt laajempiin yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä. Myös suomalainen yhteiskunta osataan sijoittaa kansainväliseen ja globaaliin yhteyteensä, johon kuuluu osana jäsenyys Euroopan unionissa ja sen vaikutukset. Kokelas hallitsee yhteiskuntaopin keskeiset käsitteet, joita ovat esimerkiksi valta, vaikuttaminen, vastuu ja oikeudenmukaisuus. Niin ikään hän tuntee talouden toiminnan perusmekanismit, julkista vallankäyttöä ja oikeusjärjestelmää ohjaavat periaatteet sekä niihin liittyvät termit.

Aineistotehtävissä kokelas osaa tulkita ja hyödyntää asianmukaisesti erilaisia yhteiskuntaa ja talouden toimintaa koskevia aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Hän osaa myös arvioida niitä kriittisesti. Pohdintatehtävissä ja ristiriitaista tietoa sisältävissä tehtävissä kokelas osoittaa ymmärtävänsä yhteiskuntaa koskevaan tietoon sisältyvän teoreettisuuden ja tulkinnallisuuden sekä syy-yhteyksien monitahoisuuden ja kompleksisuuden. Hän osaa muodostaa itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota kokelaan kykyyn rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia. Niin ikään tarkastellaan kokelaan kykyä erottaa olennainen tieto epäolennaisesta ja hänen taitoaan hyödyntää vastauksessa ajankohtaista tietoa.

Alla oleva taulukko on tarkoitettu arvostelutyön avuksi. Siinä otetaan huomioon erityisesti myös vastausten taitotavoitteisiin liittyvät ulottuvuudet. Sarakkeissa esitetyt kuvaukset ovat esimerkinomaisia.

Tehtäväkohtaisissa hyvän vastauksen piirteissä arvostelukriteerit on annettu kaksiporaisesti eli hyvälle vastauksille (vähintään 35 % tehtävän pistemäärästä) ja kiitettävälle vastauksille (vähintään 70 % tehtävän pistemäärästä). 20 pisteen tehtävissä hyvästä vastauksesta saa 7–13 pistettä ja kiitettävästä 14–20 pistettä, 30 pisteen tehtävissä vastaavasti 11–20 ja 21–30 pistettä.

	0	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
<i>Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus, käsitteiden täsmällisyys</i>	Vastaus ei sisällä lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Vastaus on niukkasisältöinen, tai se sisältää paljon epäolennaisuuksia. Tehtävään on vastattu vain osittain. Käsitteiden hallinta on puutteellista.	Vastaus sisältää verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta on hyvää.	Vastaus sisältää olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja. Tietojen ja käsitteiden hallinta on täsmällistä.
<i>Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus</i>	Vastaus on jäsentymätön ja sekava. Väitteitä ei ole perusteltu.	Vastauksen rakenne on luettelomainen tai epäselvä. Aiheen tarkastelu on heikosti erittelevää. Väitteitä on perusteltu niukasti.	Vastaus on joiltakin osin analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista, vaikka sisältää paikoitellen puutteita. Väitteet on perusteltu verrattain hyvin.	Vastauksen yleisote on analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista ja argumentoivaa, ja väitteillä on hyvät perustelut.
<i>Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja</i>	Vastaus ei sisällä minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Vastauksessa ei ole merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Vastauksessa on vähäisiä merkkejä lähdekriittisyydestä sekä joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Vastauksessa on paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja sekä joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Vastauksessa on joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Vastauksessa on terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Vastaus sisältää moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista on vastauksessa monin paikoin.

Osa 1: 20 pisteen tehtävät

1. Kansanedustajan tehtävät (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas käsittelee lyhyesti kaikkia kansanedustajien tehtäviä ja kertoo siitä, kuinka kansanedustajat näitä tehtäviään hoitavat. Kokelas voi tarkastella kansanedustajan rooleja ja niihin liittyviä tehtäviä seuraavien esimerkkien kautta:

Lakien säätäminen on kansanedustajien tärkein tehtävä. Lainsäätäjänä kansanedustajalla on aloiteoikeus, ja kansanedustajat saavat käsiteltäväkseen hallituksen lakiesitykset ja kansalaisten lakialoitteet.

Lainsäädäntötyö tapahtuu eduskunnan täysistunnossa ja keskeinen valmistelu valiokunnissa. Poliittiset linjaukset tehdään kansanedustajien eduskuntaryhmissä. Kansanedustajan rooli lainsäätäjänä on erilainen hallitus- ja oppositiopuolueissa. Oma eduskuntaryhmä voi edellyttää toimintaa hallituksen linjan tai oppositiopuolueen kannan mukaisesti. Kansanedustajien vaikutusmahdollisuudet kasvavat olennaisesti ministerinä.

Yhteiskunnallisena vaikuttajana kansanedustaja toimii lainsäädäntötyön ohella osallistumalla yhteiskunnalliseen keskusteluun eri medioissa ja toimimalla erilaisissa järjestöissä ja yhteisöissä. Monet kansanedustajat toimivat myös kotikuntiansa valtuustoissa.

Alueensa edustajana kansanedustaja pitää yhteyttä oman vaalipiirinsä kuntiin ja alueensa poliittisiin ja yhteiskunnallisiin järjestöihin sekä kannattajiinsa. Kansanedustajien on tärkeää pitää yhteyttä myös puolueensa omiin järjestöihin vaalipiirissään. Alueen toimijat ottavat yhteyttä vaalipiirin kansanedustajiin edistääkseen alueen intressejä valtakunnallisessa päätöksenteossa (esim. raideyhteydet). Kansanedustaja edustaa äänestäjiä ja harkintansa mukaan koko vaalipiiriä.

Eduskunnalla on roolinsa ulkosuhteiden hoidossa ja EU-politiikassa. Kansanedustajat osallistuvat ulkoasiainvaliokunnassa ulkopoliittiseen päätöksentekoon ja suuressa valiokunnassa EU-asioiden käsittelyyn. Lisäksi eduskunta valitsee edustajansa parlamenttien väliseen yhteistyöhön, muun muassa Etyjiin, ja Pohjoismaiden neuvoston toimielimiin. Eduskunta tekee budjettipäätöksiä kansainvälisen toiminnan määrärahoista, kuten kehitysavusta. Kansanedustajan toiminta kansainvälisissä järjestöissä voi perustua myös edustajan omaan mielenkiintoon ja aiempaan kokemukseen.

Kiitettävässä vastauksessa käsitellään kaikkia neljää tehtävää jäsennellysti, kattavasti ja monipuolisesti. Kiitettävästä vastauksesta käy myös ilmi, että tehtävät eivät ole samanarvoisia vaan kansanedustajan toimiminen lainsäätäjänä on hänen tärkein tehtävänsä. Vastauksessa voi pohtia myös kansanedustajien kansallisten ja kansainvälisten kontaktien merkitystä.

2. Euroopan komissio ja komissaarit (20 p.)

2.1 (8 p.)

Vastauksessa kuvataan komission valintaprosessia yleisellä tasolla. Euroopan parlamentti valitsee komission puheenjohtajan. Ennen parlamenttivaaleja Euroopan unionin poliittiset puolueet asettavat omat kärkiehdokkaansa komission puheenjohtajaksi. Yleensä vaalit voittavan puolueen kärkiehdokkaasta tulee komission puheenjohtaja.

Seuraavassa vaiheessa Eurooppa-neuvosto ehdottaa parlamentille kunkin jäsenmaan ehdokasta komissaariksi. Jokainen jäsenmaa ehdottaa pääsääntöisesti kokeneita poliitikkoja. Parlamentti haastattelee kaikkia ehdokkaita. Jos ehdokas ei vakuuta parlamenttia, jäsenmaa ehdottaa uutta henkilöä. Aineistosta käy ilmi, että komissaarin valinta ei ole aina itsestään selvää ja että parlamentilla on varsin suuri valta komissaarien valinnassa. Parlamentti tutkii jokaisen ehdokkaan pätevyyttä nimetyn alansa komissaariksi ja soveltuvuutta Euroopan unionin arvomaailmaan. Vastauksessaan kokelaan tulee tarkastella myös aineistossa mainittuja komissaarien kuulemistilaisuudessa esiin nousevia seikkoja. Näitä ovat esimerkiksi komissaariehdokkaiden sidonnaisuudet, asiantuntemus, esiintymiskyky ja vakuuttavuus.

Korkeimpiin pisteisiin edellytetään, että vastauksessa komission valintaprosessi on ymmärretty oikein. Lisäksi kokelaan tulee hyödyntää lähdeaineistoa analyttisesti osoittaakseen sen, että parlamentilla on valintaprosessissa huomattavasti valtaa ja että parlamentaarikot pitävät tärkeänä jokaisen ehdokkaan pätevyyttä ja soveltuvuutta Euroopan unionin arvomaailmaan.

2.2 (12 p.)

Hyvässä vastauksessa komission tehtävät ja vastualueet selitetään pääpiirteittäin. Komissiolla on eräin poikkeuksin yksinoikeus valmistella ja ehdottaa uusia lakeja, ja komissio tekee myös budjettiehdotuksen. Komissio on niin ikään vastuussa unionin päätösten toimeenpanosta, ja sitä voi siinä roolissa kuvata EU:n hallitukseksi. Komissio seuraa muun muassa sitä, miten unionin varoja käytetään. Komissiolla on oikeus nostaa syyte EU-tuomioistuimessa jäsenvaltioita vastaan, jos jäsenvaltio ei seuraa unionin sopimuksia ja sääntöjä.

Kiitettävässä vastauksessa komission roolia käsitellään syvemmin ja laajemmin. Komission tehtävänä on puolustaa Euroopan unionin yhteisiä etuja ja yhtenäisyyttä. Komissio edustaa unionia yhteistyössä Eurooppa-neuvoston kanssa kansainvälisissä yhteyksissä. Komissio edustaa EU:ta kauppapoliittisissa neuvotteluissa ja hoitaa neuvottelut uusien jäsenehdokkaitten kanssa. Komissiossa toimii unionin ulkoasiain ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja. Kiitettävässä vastauksessa annetaan konkreettisia esimerkkejä ajankohtaisista asioista, joita komissio on hoitanut. Näitä ovat vaikkapa koronarokotteiden hankinta, brexit-neuvottelut, Venäjä-suhteet ja elvytysrahapaketti.

3. Inflaatio taloudessa (20 p.)

Vastauksesta tulee käydä ilmi, että kokelas ymmärtää, mitä inflaatiolla tarkoitetaan. Hyvässä vastauksessa tuodaan esiin, että inflaatiolla voi olla monia syitä. Yksi niistä on tarjonnan vähäisyys kysyntään nähden, jolloin hinnat nousevat helposti, kun ostajat kilpailevat keskenään hyödykkeistä (kysyntäinflaatio). Toinen syy voi olla se, että hyödykkeiden tuotantokustannukset kasvavat ja tuottajat siirtävät kustannuksensa hyödykkeiden hintoihin (kustannusinflaatio). Tuotantokustannusten kasvusta pitää antaa esimerkki, kuten energian hinnan tai palkkakustannusten nousu. Kokelas käsittelee myös esimerkiksi inflaation vaikutuksia, sitä, miten inflaation kiihtyminen liittyy noususuhdanteeseen, tai sitä, miten talouskasvu voi hidastua, jos hinnat nousevat liikaa.

Kiitettävässä vastauksessa inflaation syitä ja vaikutuksia tarkastellaan kattavasti ja tuodaan esiin se, että syyt ja vaikutukset ovat monimutkaisia. Kokelas käsittelee myös muita inflaation muotoja, kuten monetaarinen inflaatio tai odotusinflaatio. Kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että inflaation taloudelliset vaikutukset voivat olla erilaisia eri ihmisryhmille, sillä esimerkiksi pankkitalletusten ja velkojen reaaliarvo laskee inflaatiossa. Tässä tilanteessa velalliset hyötyvät ja säästäjät kärsivät. Euroalueella sovittu inflaatiotavoite on noin 2 prosenttia. Vastauksessa arvioidaan yleisen inflaatiotavoitteen hyötyjä ja heikkouksia. Esimerkiksi hintojen nousu aiheuttaa talouteen epävarmuutta, mikä vähentää kulutusta ja investointeja. Jos inflaatio on voimakkaampi kuin kilpailijamaissa, vienti heikkenee. Maltillinen inflaatio suojelee taloutta deflaatiolta ja luo siihen ennustettavuutta. Kokelas voi myös mainita, että finanssikriisin jälkeen euroalueella on ollut hankaluuksia saavuttaa inflaatiotavoite.

4. Paikallinen sopiminen (20 p.)

Hyvässä vastauksessa aineistoista nostetaan esille, että EVA:n edustajan mukaan suomalaisilla olisi halukkuutta paikalliseen sopimiseen, kun taas SAK-taustaisen Ihalaisen suhtautuminen on

varauksellisempaa. Vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä, miten liittokohtainen tai keskitetty sopiminen ja paikallinen (tai työpaikkakohtainen) sopiminen eroavat toisistaan. Kokelas tarkastelee joitakin paikallisen sopimisen vaikutuksia palkansaajan ja työnantajan kannalta ja tuo esille, että palkansaajien kannalta keskitetyssä tai liittokohtaisessa sopimisessa työntekijäjärjestöt ovat vahva neuvottelijaosapuoli. Joukkovoimallaan ne voivat saavuttaa jäsentensä kannalta parempia neuvottelutuloksia, kun taas paikallisessa sopimisessa työntekijöiden neuvotteluasema on heikompi. Yleissitovat valtakunnalliset ja laajalle ulottuvat työehtosopimukset ovat taanneet yhtenäiset vähimmäistyöehdot. Työntekijäpuoli pelkää, että paikallinen sopiminen antaa työnantajille mahdollisuuden murtaa tämän yleissitovien sopimusten takaaman suojan ja että se johtaa esimerkiksi palkkaa, työaikoja ja lomien koskevien työehtojen heikentymiseen. Työnantajajärjestöjen näkökulmasta paikallisen sopimisen ansiosta talouden suhdannevaihteluihin on helpompi reagoida, kun palkat voivat joustaa myös alaspäin ja työehtoja on mahdollista heikentää.

Kiitettävässä vastauksessa paikallisen sopimisen tarkastelua laajennetaan ja siinä pohditaan aineistojen näkemyserojen taustoja. Vastauksessa voidaan käsitellä esimerkiksi sitä, että EVA on lähellä työnantajia ja SAK on Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö eli työntekijöiden edunvalvoja. Niin ikään on mahdollista tarkastella työehtojen ja työmarkkinoiden eriytymistä mukaan lukien erityisten matalapalkka-alojen syntyminen. Toisaalta palkkajousto voi mahdollistaa palkkojen nostamisen ja palkkojen määräytymisen nykyistä enemmän työsuorituksen perusteella. Paikallinen sopiminen voisi helpottaa uusien yritysten pääsyä markkinoille ja parantaa pienten yritysten kilpailuasemaa suhteessa suuriin yrityksiin. Yritysten välillä on eroa kustannuksissa ja kannattavuudessa myös samoilla toimialoilla, ja paikallisessa sopimisessa voitaisiin ottaa huomioon nämä yritysten väliset erot. Paikallinen sopiminen saattaisi hyödyttää myös palkansaajia, jos vaikeassa taloustilanteessa työpaikka säilyy, vaikka palkka ja työehdot heikentyisivätkin. Kiitettävässä vastauksessa voidaan myös todeta, että paikallisen sopimisen soveltaminen molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla edellyttää uudenlaista osaamista, neuvottelukulttuuria ja luottamusta osapuolten välillä. Ihalainen tosin näkee, että sopimuskulttuuri on vaarassa murtua.

5. Lainmukainen perimysjärjestys (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas tuo esiin perimysjärjestyksestä seuraavat perusasiat:

1) Perimysjärjestyksessä ensimmäisinä ovat rintaperilliset eli vainajan lapset. Kuolleen lapsen sijaan tulevat hänen jälkeläisensä. 2) Jos perittävä on kuollessaan avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eikä hänellä ole rintaperillisiä, perintö menee leskelle. 3) Jos rintaperillisiä tai leskeä ei ole, jaetaan perintö vainajan vanhempien kesken tasan. Ennen perittävää kuolleen vanhemman sijaan tulevat tämän lapset (perittävän

sisarukset ja sisaruspuolet tai näiden lapset). Vastauksessa tuodaan esiin myös se, että perinnöstä voi määrätä testamentilla. Tällöinkin rintaperillisellä on oikeus vaatia lakiosansa eli puolet siitä, mitä hän perisi ilman testamentin määräyksiä.

Kiitettävässä vastauksessa tuodaan lisäksi esille seuraavat asiat:

4) Jollei perittäviä ole kohdassa kolme esitetyllä tavalla, menee perintö vainajan isän ja äidin vanhemmille tai näiden jälkeläisille (sedille, tädeille ja enoille). Serkut ja sitä kaukaisemmat sukulaiset eivät peri. 5) Lapsettoman avioparin lesken kuoltua ovat perillisiä myös ensiksi kuolleen puolison toissijaiset perilliset (vanhemmat, sisarukset tai heidän jälkeläisensä). Ellei perillisiä edellisen mukaan ole, menee perintö valtiolle.

Vastauksessa on mahdollista käsitellä myös sitä, että joissain tapauksissa perittävä voi tehdä testamentissaan rintaperillisen perinnöttömäksi. Tällaista tarkastelua voidaan pitää lisäansiona.

6. Suomen lain määräykset etu- ja sukunimen valinnasta (20 p.)

6.1 (10 p.)

Suomen lain mukaan jokaisella tulee olla etunimi. Etunimiä pitää olla vähintään yksi, ja niitä voi olla korkeintaan neljä. Etunimen tulee täyttää etu- ja sukunimilaissa asetetut vaatimukset. Harvinaisten etunimien hyväksyttävyyden arvioidaan tapauskohtaisesti. On myös mahdollista pohtia etunimen hyväksyttävyyden kriteerejä. Lapselle ei voi antaa etunimeä, joka on omiaan aiheuttamaan pahennusta tai haittaa. Kyseeseen ei myöskään tule nimi, joka on etunimeksi ilmeisen soveltumaton, joka ei vastaa vakiintunutta etunimikäytäntöä, joka on sukunimityyppinen tai joka on vakiintunut toisen sukupuolen nimeksi. Joissakin tapauksissa perussäännöistä voidaan poiketa esimerkiksi uskonnollisten syiden tai kansainvälisten perhesuhteiden perusteella.

Lapsi saa syntyessään vanhempiensa sukunimen, jos vanhemmilla on yhteinen sukunimi.

Esimerkkitapauksessa lapsen sukunimeksi tulee Korhonen. Jos vanhemmilla on eri sukunimet, voidaan nimeksi valita jompikumpi tai muodostaa niistä sukunimiyhdistelmä. Valittu sukunimi pitää ilmoittaa lapsen tietojen rekisteröinnin yhteydessä.

Hyvässä vastauksessa käsitellään muutamia keskeisiä nimenannon kriteerejä, ja kiitettävässä vastauksessa niitä käsitellään laajemmin.

6.2 (10 p.)

Lain mukaan etunimensä voi muuttaa hakemalla nimenmuutosta. Hakemus hyväksytään, jos nimi on etunimilain mukainen. Hakemuksella voi myös muuttaa etunimien järjestystä ja poistaa tai lisätä etunimiä. Sukunimen muutosta on mahdollista hakea nimenmuutoshakemuksella, jossa uuden nimen saaminen pitää perustella. Esimerkiksi nykyisin jo käytössä olevan sukunimen voi saada seuraavissa tapauksissa:

- sukunimi on aiemmin ollut hakijan käytössä
- nimi esiintyy hänen suvussaan viiden sukupolven sisällä
- kyse on vierasperäisen sukunimen muuttamisesta tai lyhentämisestä
- sukunimi on käytössä avio- tai avopuolisolla ja puoliso antaa suostumuksensa nimenmuutokselle
- nimenmuutosta on pidettävä erityisen perusteltuna perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai muun erityisen painavan syyn takia.

Esimerkkitapauksessa sukunimeksi voidaan hakea ainakin nimeä Karhu. Jos halutaan sellainen sukunimi, joka ei ole kenelläkään käytössä, pyydetään nimestä nimilautakunnan lausunto. Nimilautakunta arvioi, onko esitetty nimi sukunimityyppinen, soveltuuko se sukunimeksi ja onko nimi sekoitettavissa esimerkiksi yhdistyksen tai yrityksen nimeen.

Hyvässä vastauksessa käsitellään muutamia keskeisiä nimenmuutokseen liittyviä kriteerejä, ja kiitettävässä vastauksessa niitä käsitellään laajemmin.

Osa 2: 30 pisteen tehtävät

7. Asuntopolitiikka (30 p.)

7.1 (8 p.)

Vastauksessa todetaan asuntojen hintakehityksen olennaiset piirteet. Kehitys on polarisoitunut voimakkaasti tarkastelujakson aikana. Erityisesti Helsingissä, Turussa ja Tampereella asuntojen hinnat ovat nousseet, muutamissa maakuntakeskuksissa hinnat ovat pysyneet jotakuinkin ennallaan, ja muualla Suomessa ne ovat laskeneet. Vastauksessa ei vaadita eri paikkakuntien hintojen kehityksen tarkkaa käsittelyä. Omistusasunnoissa asuvien prosenttiosuuksia tarkasteltaessa vastauksessa huomataan, että nuorimmissa ikäluokissa omistajien osuus suhteellisesti vähenee.

Syyksi kehitykseen todetaan maan sisäinen muuttoliike työ- ja opiskelumahdollisuuksien perässä eteläisen Suomen kaupunkeihin ja muille muuttovoittoalueille. Näillä alueilla kysyntä nostaa asuntojen hintoja. Vastaavasti muuttotappioalueilla hinnat laskevat. Omistusasunnoissa asuvien nuorten osuuden pieneneminen voi johtua asuntojen hintojen karkaamisesta nuorten ulottumattomiin. Vastauksessa saatetaan todeta, että tilasto koskee kerrostaloasuntojen hintojen muutoksia, jotka kuitenkin noudattelevat yleistä hintakehitystä.

7.2 (14 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas käsittelee joitakin yksilöihin ja yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia. Kokelas voi nostaa esille esimerkiksi sen, miten työpaikkojen keskittyminen kasvukeskuksiin kiihdyttää maaseudun autoitumista ja huonontaa muuttotappiokuntien talustilannetta. Kun liikkuminen työn perässä estyy, yritysten tarvitseman työvoiman tarjonta pienentyy. Kun asuntojen hintojen noustessa myös vuokra-asuntojen vuokrat kohoavat, saattaa ihmisten liikkuminen työn perässä edelleen vähentyä. Kasvukeskuksiin muuttavat opintojen ja työn perässä erityisesti nuoret, mikä kasvattaa vanhusväestön osuutta muuttotappiokunnissa. Tämän seurauksena kunnan verotulot vähenevät samalla kun tarve vanhusväestön tarvitsemiin palveluihin kasvaa. Toisaalta kasvukeskuksille muuttoliike merkitsee verotulojen lisääntymistä, mutta samalla myös palveluiden tarve kasvaa. Myös huomattava osa maahanmuutosta suuntautuu kasvukeskuksiin. Yksilön kannalta oman asunnon hankkiminen viivästyy tai estyy ja ihmisten liikkuvuus voi vähentyä, kun vanhaa asuntoa muuttotappioalueilla ei saa kaupaksi tai siitä saatava hinta ei riitä uuden hankintaan paikkakunnalla, jossa töitä olisi saatavilla. Omistusasunnon hankkimisen viivästyminen saattaa lykätä perheen perustamista ja lasten hankintaa. Asuntojen hintojen aleneminen muuttotappioalueella myös vähentää ihmisten asunnossa kiinni olevan omaisuuden arvoa, mikä osaltaan lisää varallisuuseroja maan eri osien välillä. Toisaalta asuntojen hinnannousu kasvattaa asunnonomistajien varallisuutta kasvukeskuksissa.

Kiitettävässä vastauksessa sekä yhteiskuntaan että yksilöihin kohdistuvia vaikutuksia käsitellään monipuolisemmin ja syvällisemmin perustellen.

7.3 (8 p.)

Vastauksessa esitetään arvio, jota perustellaan esimerkiksi väestöennusteilla ja ennusteilla talouden kehityksestä. Lisäksi pohditaan analyttisesti ja realistisesti muutoksia, joita kehityssuunnissa voi tapahtua. Vastauksessa voidaan pohtia julkisen vallan alue- ja asuntopoliittisia toimenpiteitä ja työelämän muutoksia, esimerkiksi etätyön lisääntymistä.

8. Julkisyhteisöjen velka (30 p.)

8.1 (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että aineisto 8.A osoittaa julkisyhteisöjen velan määrän suhteessa Suomen bruttokansantuotteeseen ja että velan absoluuttisen määrän kehitys ei ole välttämättä luettavissa suoraan kuvaajasta. Voidaan päätellä, että julkisyhteisöt ovat kuitenkin velkaantuneet ainakin niinä vuosina, jolloin käyrä on ollut nousujohteinen. Kehityksen taustatekijäksi on mahdollista nostaa esiin esimerkiksi vuoden 2008 finanssikriisi ja sen vaikutukset. Suomen julkisen velan voidaan todeta aineiston 8.B mukaan olleen vuonna 2018 bkt-osuudeltaan lähellä EU-maiden mediaania eli noin 60 prosentissa. Tulevaisuuden osalta eritellään joitain julkisen talouden meno- ja tulopuolen keskeisiä tekijöitä, kuten hoiva- ja työttömyysmenoja, ja toisaalta verotuloja, sekä esitetään niiden kehityksestä jokin perusteltu arvio ja sen pohjalta ennuste julkisen velan kehityksestä.

Kiitettävässä vastauksessa määritellään, mitä julkisyhteisöjen velalla tarkoitetaan, ja pohditaan lähemmin syytekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet julkisen velan ja bkt:n suhteissa tapahtuneisiin muutoksiin 2000-luvulla. Finanssikriisin jälkivaikutuksina Suomen vientiteollisuus joutui vaikeuksiin ja työttömyys kasvoi. Työn tuottavuuskaan ei lisääntynyt 2010-luvulla samalla tavalla kuin 2000-luvun alkuvuosina. Bkt:n kasvun myötä käyrä kääntyi loivaan laskuun, mutta velan määrä kasvoi edelleen. Vaikka Suomen julkinen velka oli vuonna 2018 yhä EU-maiden joukossa maltillista tasoa suhteessa bruttokansantuotteeseen, niin suhdeluku oli Suomessa kasvanut melko nopeasti ja pitkään, mikä on herättänyt huolta julkisen talouden kestävydestä. Läheisistä verrokeista Ruotsilla ja Tanskalla julkisen velan suhde bkt:hen oli vuonna 2018 selvästi pienempi. Tulevaisuuden osalta vastauksessa eritellään lähemmin julkisen talouden meno- ja tulopuolen tekijöitä ja niiden kehitykseen 2020-luvulla vaikuttavia seikkoja, kuten työvoiman määrää ja huoltosuhdetta. Tämän pohjalta esitetään ennuste julkisen velan kehityksestä ja eritellään ennusteeseen liittyvät epävarmuudet. Vastauksessa on mahdollista käsitellä myös koronaviruksen vaikutusta julkiseen talouteen.

8.2 (10 p.)

Hyvässä vastauksessa esitetään jokin arvio rinnastuksen osuvuuden puolesta tai sitä vastaan. Voidaan esimerkiksi pohtia, että niin kotitalouden kuin valtion on järkevää välttää juoksevien menojen kattamista lainarahalla, kun taas investointeja saattaa olla mielekäästä rahoittaa lainalla, mikäli ne pitemmällä aikavälillä vahvistavat taloutta. Suomessa valtion ja laajemmin julkisen talouden lainantarve liittyy suurelta osin pyrkimykseen pitää kotitaloudet tulonsiirtojen avulla ylijäämäisinä ja kansantalous kasvu-uralla. Valtion taloudenhoidossa otetaan kansantalouden kokonaisuus huomioon, kotitalouden taloudenhoidossa näkökulma on sen sijaan kapeampi. Rinnastuksen poliittiseksi käyttötarkoitukseksi voidaan esittää

esimerkiksi sitä, että rinnastuksella pyritään usein perustelemaan julkisten menojen säästöjä ja tiukkaa menokuria.

Kiitettävässä vastauksessa voidaan pohtia valtion ja kotitalouden eroja ja yhtäläisyyksiä muun muassa siltä kannalta, millainen uhka maksukyvyttömyys on valtiolle ja kotitaloudelle, millä keinoin valtio ja kotitalous voivat sen välttää ja mitä seurauksia maksukyvyttömyydestä niille on. Valtio ei yleensä edes tavoittele velattomuutta, vaan vanhoja valtion lainoja voidaan korvata uusilla. Yksityisen kotitalouden velat taas on yleensä lähtökohtaisesti tarkoitus maksaa velallisen elinaikana. Valtion maksukykyyn on yleisesti ottaen enemmän syytä luottaa kuin yksityisen kotitalouden maksukykyyn, koska valtio on pysyvä instituutio ja se voi siirtää maksuvelvoitteitaan pitkällekin tulevaisuuteen myymällä velkakirjoja (obligaatioita). Valtion ylenpalttinen velkaantuminen voi kuitenkin lisätä epäluottamusta sen kykyyn hoitaa velkojaan. Tämä voi vaikuttaa valtion lainojen korkotasoihin ja luottoluokituksiin.

9. EU:n puolustus- ja turvallisuuspolitiikka (30 p.)

9.1 (10 p.)

Hyvässä vastauksessa selitetään puolustus- ja turvallisuuspolitiikan käsitteet, ja siinä tarkastellaan useita presidentti Macronin esiin nostamia Euroopan unionin turvallisuustilannetta ja sisäistä yhtenäisyyttä muuttaneita tekijöitä, esimerkiksi seuraavia seikkoja:

- yhteisöllisyyteen tähtäävän eurooppalaisen poliittisen projektin heikentyminen ja korvautuminen markkinoiden ja talouden ensisijaisuuden painottamisella
- brexit
- USA:n geopoliittisen mielenkiinnon suuntautuminen Tyynelle valtamerelle ja tästä painopisteen muutoksesta johtuva Naton merkityksen väheneminen USA:lle
- USA:n vetäytyminen Lähi-idän alueelta
- kriisit Lähi-idässä ja uusien alueellisten suurvaltojen nousu (esim. Turkki, Iran) alueella
- Kiinan taloudellinen ja sotilaallinen nousu suurvallaksi
- autoritääristen poliittisten järjestelmien muodostuminen Euroopan lähialueille (esim. Venäjä ja Turkki)
- Euroopan sisäiset poliittiset muutokset (nationalismi, populististen ääriliikkeiden nousu) sekä talouteen ja siirtolaisuuteen liittyvät ongelmat (etelä-pohjoinen- ja itä-länsi-jako, keskiluokan aseman heikentyminen)
- muuttoliike.

Vastauksessa voidaan käsitellä myös digitalisaation uhkia ja ilmastonmuutoksen mukanaan tuomia ongelmia, mutta painopisteen tulee kuitenkin olla turvallisuuspolitiikassa. Kiitettävässä vastauksessa tekijöitä tarkastellaan kattavammin, systemaattisesti ja johdonmukaisesti argumentoiden ja lähdekriittisesti Macronin asema huomioon ottaen.

9.2 (20 p.)

Hyvässä vastauksessa tehdään ero Macronin mainitsemien EU:n sisäisten ja ulkoisten haasteiden välille sekä pohditaan niiden ratkaisuja. EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteista on säädetty perussopimuksissa, viimeksi Lissabonin sopimuksessa. Vastauksessa tehdään ero myös suppean ja laajan turvallisuus-käsitteen välille ja tarkastellaan joitakin esimerkkejä kummankin turvallisuus-käsitteen alaan kuuluvista toimenpiteistä tai tekijöistä:

- Venäjään kohdistetut pakotteet
- Euroopan unionin jäsenvaltioiden pyrkimys yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, puolustusyhteistyön lisääminen
- valtaosa EU:n jäsenvaltioista lisäksi Naton jäseniä
- jäsenvaltioiden viranomaisten välinen tiedonvaihto ja muu yhteistyö (Euroopan poliisivirasto Europol, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus Hybrid CoE)
- rajavalvonnan tehostaminen
- EU:n aluepolitiikka yhtenäisyyden luomiseksi ja eriarvoisuuden lieventämiseksi
- EU:n humanitaarinen apu ja kehityspolitiikka
- EU:n ilmastopolitiikka
- EU:n etujen ja arvojen edistäminen kauppapolitiikan avulla.

Kiitettävässä vastauksessa yhteisiä turvallisuus- ja puolustuspoliittisia ratkaisuyrityksiä pohditaan analyyttisemmin ja kattavammin. Vastauksessa voidaan tarkastella esimerkiksi yhteisiä turvatakuita ja niiden merkitystä, Ranskan tekemää interventioaloitetta sekä Euroopan tiivistyvän puolustusyhteistyön suhdetta Natoon ja Naton merkitystä Euroopan kannalta yleisemminkin. Niin ikään on mahdollista käsitellä brexitin merkitystä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannalta, lähialueyhteistyötä mukaan lukien yhteistyö Venäjän kanssa ja EU:n aseman vahvistamista kansainvälisessä politiikassa. Vastauksessa pohditaan laajemmin myös esimerkiksi hybridiuhkia, rajavalvonnan ongelmia ja turvallisuuden rakentamista unionin ulkopuolisilla naapurialueilla (kriisienhallinta ja humanitaariset toimet). Edelleen vastauksessa saatetaan käsitellä sosiaalisen eriarvoisuuden, ilmastopolitiikan ja kehityspolitiikan ongelmia ja niihin liittyviä ratkaisuyrityksiä. Vastauksessa voidaan tarkastella syvällisemmin myös EU:n

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSÄMÄNDEN

päätöksentekojärjestelmää, sen tehostamiseksi tehtyjä aloitteita, kuten määränemmistöpäätösten lisäämistä ulkopoliitikassa, ja euroalueen taloudellisen integroinnin lisäämistä (esim. pankkiunioni).